

Кріцин Костянтин Олександрович
аспірант кафедри фінансового права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ ІЗ ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ ТА ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

Констатовано, що відмивання грошей в цілому, і мулінг зокрема, є глобальною проблемою, що потребує скоординованих міжнародних зусиль для ефективної протидії та захисту економічної стабільності будь-якої держави світу. Проаналізовано досвід США, Великобританії, Іспанії, Латвії та інших країн ЄС в сфері боротьби з таким видом відмивання грошей як мулінг. Доведено, необхідність криміналізації дій грошових мулів, створення жорстких правових рамок і запровадження адміністративних санкцій.

Ключові слова: фінансова система, фінансова безпека, грошовий мул, мулінг грошей, MONEYVAL, FATF.

Останнім часом все частіше на шпальтах багатьох видань обговорюються проблеми мулінгу грошей або діяльності «грошових мулів», що є однією із складових процесу відмивання коштів. Це питання становить серйозну загрозу як для фінансової системи і фінансової безпеки кожної держави, так і для глобальної економічної стабільності й безпеки. За оцінкою Міжнародного валютного фонду, обсяги відмивання грошей у світі становлять приблизно 2–5% світового ВВП, що еквівалентно 800 мільярдам – 2 трильйонам доларів США щорічно [12].

Згідно з даними Базельського інституту управління, середній показник ризику відмивання коштів та фінансування тероризму у 141 країні становить 5,22 з 10, де 10 означає максимальний ризик. Це свідчить про високу вразливість фінансових систем до таких загроз, адже фінансові системи більшості країн продовжують залишатися уразливими для ризиків відмивання грошей, фінансування тероризму та пов'язаних з ними злочинів [10].

Показово, що у 2021 році Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії легалізації злочинних доходів (MONEYVAL) підкреслював, що урядам необхідно активізувати зусилля для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. У своєму звіті MONEYVAL констатував, що його країни-члени та юрисдикції продовжують у середньому демонструвати помірний рівень ефективності боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Середній рівень дотримання стандартів FATF є нижчим за задовільний поріг у нагляді за фінансовим сектором, відповідністю приватного сектору, прозорістю юридичних осіб, засудженнями за злочини, пов'язані з відмиванням грошей,

конфіскацією активів, фінансовими санкціями за тероризм і розповсюдження зброї масового використання. руйнування [11].

Як вбачається, для України ця проблема в умовах воєнного стану набуває особливої гостроти, адже має серйозні економічні наслідки. З цього приводу влучно пишуть І. Л. Грабчук і О. О. Григоревська: воєнний стан виступає фактором, що впливає на зміни сфер відмивання коштів. Це зумовлено тим, що в окремих випадках вже розроблені схеми неможливо або складно застосувати (причин може бути багато: від посилення контролю з боку держави до втрати інтересу до конкретної галузі), а в інших випадках – актуалізуються нові сфери, безпосередньо пов'язані із забезпеченням військових [8, с. 105]. Тож очевидно, що Україна потребує адаптації міжнародних норм, зокрема стандартів FATF та ЄС, для створення ефективної системи боротьби з мулінгом.

Для побудови дієвої та ефективної моделі протидії мулінгу в нашій державі доречно позначити досвід інших країн у цій сфері. Так, у Великобританії мулінг грошей може мати такі наслідки: 1) закриття банківського рахунку, який використовувався для діяльності з відмивання грошей; 2) труднощі з подачею заявки на кредит або студентської позики; 3) труднощі з отриманням телефонного контракту; 4) максимальний термін позбавлення волі на строк до чотирнадцяти років [5].

Так, в США будь-який грошовий мул може бути притягнутий до відповідальності та ув'язнений за різними звинуваченнями, як-от: шахрайство з електронним зв'язком, банківське шахрайство, відмивання грошей і викрадення особистих даних. При цьому робота в якості грошових мулів може завдати шкоди особистому кредитному рейтингу, а також фінансовому становищу [6].

У Латвійській республіці викрадення, знищення, пошкодження чи незаконне використання чужого фінансового інструменту чи платіжного засобу карається позбавленням волі від 2 до 10 років із конфіскацією майна [7].

В Іспанії дії «грошового мула», такі як зміна, копіювання, відтворення чи будь-яким іншим способом фальсифікація кредитних карток або дебетових, дорожніх чеків або будь-який інший платіжний інструмент, крім готівки, караються позбавленням волі на строк від 4 до 8 років [7].

Європейський Союз працює над запобіганням зловживанням фінансовою системою та покращенням співпраці між державами-членами ЄС у боротьбі з відмиванням грошей – дане положення врегульоване Договором про функціонування Європейського Союзу [3]. Показово, що правила ЄС щодо фінансових злочинів переважно базуються на міжнародних стандартах, прийнятих FATF. Так, Директива (ЄС) 2018/1673 має на меті криміналізувати відмивання грошей, коли воно є навмисним і з усвідомленням того, що майно походить від злочинної діяльності. Вона визначає кримінальні злочини та санкції

у сфері відмивання грошей і дозволяє державам-членам визнавати відмивання грошей кримінальним провадженням, якщо правопорушник підозрював або повинен був знати, що майно походить від злочинної діяльності [2].

Своєю чергою, Директива (ЄС) 2018/843 (5AMLD) спрямована на боротьбу з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму шляхом запобігання фінансовим ринку від зловживання для цих цілей [9]. Аналізуючи даний нормативно-правовий акт, звернемо увагу на декілька важливих аспектів, які повинні дотримуватись усі країни ЄС: ідентифікація клієнта анонімної передплаченої картки, якщо сума транзакції перевищує 50 євро; співпраця з органами фінансової розвідки для розкриття фінансових злочинів; прямий доступ до інформації, яка зберігається у централізованих реєстрах банківських рахунків; впевненість інвесторів і широкої громадськості у фінансових рахунках; перевірка існуючих клієнтів на основі оцінюванні ризиків. Важливо зауважити на п. 46 Директиви 2018/843, де зазначено, що злочинці переводять незаконні прибутки через різних фінансових посередників, щоб уникнути викриття. Тому актуально, щоб кредитні та фінансові установи могли обмінюватися інформацією не лише з членами своєї групи, а й з іншими кредитними та фінансовими установами, дотримуючись правил захисту даних, встановлених національним законодавством [9].

Таким чином, відмивання грошей в цілому, і, зокрема, мулінг, є глобальною проблемою, що потребує скоординованих міжнародних зусиль для ефективної протидії та захисту економічної стабільності. Міжнародний досвід свідчить про активну боротьбу з таким видом відмивання грошей як мулінг, встановлення кримінальної та інших видів відповідальності за даний злочин. Практика США, Великобританії, Іспанії, Латвії та ЄС свідчить про необхідність криміналізації дій грошових мулів, створення жорстких правових рамок і запровадження адміністративних санкцій. При цьому Директиви ЄС 2018/1673 та 2018/843 демонструють комплексний підхід до боротьби з фінансовими злочинами, передбачаючи ідентифікацію клієнтів, обмін інформацією між фінансовими установами та контроль за транзакціями. У цьому контексті запровадження чітких процедур ідентифікації клієнтів, моніторингу транзакцій та обміну інформацією виступають важливими кроками для боротьби з цією проблемою.

ЛІТЕРАТУРА

1. 2023 Review of The Fund's Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism Strategy. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2023/12/05/2023-Review-of-The-Funds-Anti-Money-Laundering-and-Combating-The-Financing-of-Terrorism-542015>.

2. Directive - 2018/1673 - EN - EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32018L1673> .
3. EUR-Lex - 12016ME/TXT - EN - EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT> .
4. Financial Crimes Hurt Economies and Must be Better Understood and Curbed. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/12/07/financial-crimes-hurt-economies-and-must-be-better-understood-and-curbed>
5. Money Mules (also known as Squaring) | West Yorkshire Police. URL: <https://www.westyorkshire.police.uk/advice/fraud-and-financial-crime/fraud-and-financial-crime/money-mules-also-known-squaring>
6. Scams and Safety. Money Mules. *FBI*. URL: <https://www.fbi.gov/how-we-can-help-you/scams-and-safety/common-frauds-and-scams/money-mules> (фбр)
7. Боротьба з дропами: НБУ готується обмежити перекази, Нацполіція пропонує запровадити відповідальність. *Юридична газета*. URL: [https://yur-gazeta.com/golovna/borotba-z-dropami-nbu-gotuetsya-obmezhati-perekazi-nacpoliciya-proponue-zaprovaditi-vidpovidalnist.html#:~:text=Так,%20дропи%20або%20"грошові%20мули,грошових%20операцій%20на%20інші%20рахунки](https://yur-gazeta.com/golovna/borotba-z-dropami-nbu-gotuetsya-obmezhati-perekazi-nacpoliciya-proponue-zaprovaditi-vidpovidalnist.html#:~:text=Так,%20дропи%20або%20).
8. Грабчук І.Л., Грирогевська О.О. Економічні наслідки відмивання грошей в умовах воєнного стану. *Бізнес інформ*. 2020. № 9. С. 102-107.
9. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС : Директива; Європейський Союз від 30.05.2018 № 2018/843. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_010-18.
10. Середній показник ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму залишається високим. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/svit-dosjah-neznachnoho-prohresu-u-borotbi-z-vidmivannjam-hroshej-basel-aml-index-2020.html?utm_source=chatgpt.com.
11. Совет европи MONEYVAL: Stricter regulation of virtual assets and specialised gatekeeper professions should be priorities in combating money laundering. URL: https://search.coe.int/directorate_of_communications#%7B%22CoEIdentifier%22:%5B%22900001680a64ae9%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%5D%7D

12. Схеми відмивання грошей: найрезонансніші справи світу. Фінанси України. 2024. URL: https://finance.ua/ua/goodtoknow/skhemy-vidmyvannia-hroshei-nairezonansnishi-spravy-svitu?utm_source=chatgpt.com.